

Literaturanmeldelser.

Transhimalaya. Upptäckter och Äfventyr i Tibet af **Sven Hedin**. Med ca. 400 Illustrationer samt 10 Kartor. 1. og 2. Del. Stockholm 1909. Albert Bonniers Förlag.

Der udkommer aarlig adskillige Rejsebeskrivelser, nogle af Interesse for Geograferne, andre absolut kun beregnede paa det bredere geografisk interesserede Publikum, og atter andre der nærmest bør henregnes til Skønlitteraturen, idet de for Geografiens Vedkommende kun indeholder Opkog af geografiske Data fra ældre Værker om forlængst undersøgte Sfærer tilsatte med en af Forfatteren i Tryk omsat Duft fra de berejste Lande. Enhver af disse Kategorier kan have sin Berettigelse, som Forudsætningerne hos de forskellige Krese, Forfatteren henvender sig til, er meget forskellige, og de kan alle bidrage til Udbredelsen af Kendskabet til Jorden, der i vor Tid med de moderne og hypermoderne Befordringsmidler er svundet ind til en Størrelse, der ikke er mere uoverkommelig, end at dens Forhold i al Almindelighed kan overses af alment dannede Folk, som lever indenfor Kulturens Cirkler. Tidligere var det almindeligt, at den geografiske Rejsende efter endt Togt udgav et samlet Værk om sin Rejse, hvori alle hans Resultater fandtes indsvøbte imellem de mere populære Beskrivelser, men Vanskeligheden for Videnskaben i at benytte disse halvt populære halvt videnskabelige Værker har ført den moderne geografiske Rejsende ind paa at skelne skarpt imellem sit populære Rejseværk og Publikationerne af sine videnskabelige Resultater.

En Rejsebeskrivelse kan skrives af enhver, men en geografisk Rejsebeskrivelse, der skal tilfredsstille den Opgave at udbrede den sande Kendskab til Jorden og hvad der rører sig paa den blandt kundskabssøgende Lægfolk, kan kun skrives af den, der er fortrolig med Geografiens Elementer og opdraget til at bevæge sig imellem dem.

En habil Mand i saa Henseende, baade som Opdagelsesrejsende, Geograf og Forfatter har Sverrig i Sven Hedin, som nu i et kvart Aarhundrede med Ære har repræsenteret den svenske geografiske Forskning i Centralasien og derigennem bragt Geografien uvurderlige Resultater. S. H. er, foruden

en udmærket geografisk Opdragelse og geografisk Træning ved sine mange Opdagelsesrejser, i Besiddelse af flere Talenter, der er kommet ham til Gode som Forsker. Sine Arbejder med Sekstant og Teodolit supplerer han med Tegninger af Landskaber, Arkitektur og Personer, saa at hans Produktion forener sig i et smukt og let tilgængeligt hele.

Mange er de Rejsebeskrivelser, Geografen har Lov til at lade upaaagtede, og mange kan den geografisk interesserede Lægmand lade gaa sig forbi; men til dem hører Sven Hedins »Transhimalaya« ikke. Den maa læses af Geografen; thi det er nye ukendte Egne, som her aabnes for os, og den maa læses af Lægmanden, fordi S. H. i populær Form, støttet af ikke flere videnskabelige Fakta end enhver kan tage imod, opruller et levende Billede af det før saa lidet kendte, mystiske Tibet, baade Nomadernes og Agerdyrkernes Land og de øde Egne, der minder om livløse Maanelandskaber. Paa sine tidligere Rejser havde S. H. væsentlig besøgt og udforsket Øst Turkestan, de øde nordlige Dele af Tibet og de Egne Syd herfor, hvori kun færdes spredte tibetanske Nomader. Paa denne Rejse, der foretoges i Aarene 1906—1908, har han tillige besøgt store Dele af det egentlige Tibet, Bramaputradalen og de tilstødende Dele, hvori det tibetanske gejstlige og samtidig verdslige Vælde med dets Utaal af Klostre, Munke og Nonner o. s. v. sætter sit karakteristiske Stempel paa det i Hovedsagen sterile, fattige og vanskelig tilgængelige Højland. Ved sine livlige Beskrivelser af talrige Besøg i Klostre og Templerne giver han et fortrinligt Indblik i alle de religiøse Ceremonier, der udøves, og som breder sig fra de utallige Lamacentrer ud i Befolkningen, hvem de dysser i en aandelig Søvn, der af de regerende og Lamaerne udnyttes paa en ikke altid ideal Maade.

Spændende som en Roman er S. H.s Rejse i 1906—07 igennem det frygtede Karakorum Bjærgland og de fattige sterile Højlande mod Syd til Ngantse og Shigatse, hvor Karavanen om Vinteren nøjsommeligt trænger frem i et Øde af Snemarker, oftest over Mont Blancs Højde, hvor Luften er tynd, og hvor Frostene, der gaar ned til henad \pm 40 C., er forbunden med bidende Blæst og Snestorme,

der decimerer Lastdyrene, af hvilke Ekspeditionens Liv og Død afhænger. Klima og Terrænbeskrivelser er her særdeles malende, ligesom Livet under de haarde Lejrforhold og Sammentræf med Nomaderne og deres Høvdinger er meget interessant skildret.

Her er ikke Lejlighed til at omtale de enkelte Kapitler i det c. 1200 Oktavsider store Værk. Kun skal det siges, at man følger Forf. med Interesse og Spænding fra det ene til det andet, hvad enten det gælder en Sejlads paa de oprørte mørkeblaa Søer imellem de fint tonede graagule Bjærge, en Pasovergang, Ophold i blidere og frugbarere Egne langs Bramaputra, Besøg hos Tashi Lama eller Rejsen i Forklædning blandt Nomadestammerne.

Man faar det Indtryk, at Tibetannerne er godmodige Folk, men tillige ogsaa Overbevisningen om, at S. H. forstaar at omgaas Mennesker, hvilket har været saa meget mere nødvendigt for ham, som han paa trods af alle Forbud og diplomatiske Kneb lige fra indisk til tibetansk og kinesisk Side har gennemført en Rejse, der under saadanne Forhold vilde være forekommet de fleste for umulig fra første Færd.

For Geografen vil Værket »Transhimalaya«, selv uden de videnskabelige Publikationer, som naturligvis vil følge den, være af stor Værdi, og Gennemlæsningen af den vil som samlet Oversigt lette Overgangen til de senere Detailler vedrørende Resultaterne af denne udmærket udførte Forskningsrejse, hvis Hovedbegivenheder er: Opdagelsen eller Beviset for Tilstedeværelsen af det mægtige Vand-skel »Transhimalaya«, der parallelt med det egentlige »Himalaya« begrænser Bramaputra i Nord og danner Grænse imellem Tilløbene til Bramaputra og Floderne til de nordlige Egne, Opdagelsen af Indus og Bramaputras Kilder, Arbejderne paa og ved Alpesøerne og Klarlæggelsen af Tibets Orohydrografi. Ikke faglige Læsere vil af Værket faa et godt almindelig geografisk Overblik over Tibet, og Værket gøres yderligere værdifuldt ved de talrige fortrinlige Illustrationer efter Forf.'s Fotografier og Tegninger og de fortræffelige Kort, hvorpaa Rejseruterne er nøjagtigt og tydeligt indlagte, der ledsager det.

Ole Olufsen.

Hannes Gebhard; Socialstatistisk Atlas öfver Finlands Landkommuner År 1901. Udgivet af Sällskapet för Finlands Geografi. Helsingfors 1908. Atlas (55 Kort) + Tekst (35 Sider).

Det er en vistnok aldeles enestaaende Specialitet, Selskabet for Finlands Geografi har lagt sig efter, nemlig at udgive statistiske Atlas over Finland. Allerede tidligere, i 1899, har det udsendt et stort Atlas med Kort og grafiske Fremstillinger over alle mulige Sider af Landets Natur og Folkeliv. Nu foreligger her et overordentlig udførligt Atlas, alene over Landbrugsstatistik. Alt muligt herhenhørende har faaet en grundig Fremstilling, saa vidt det kan ske paa Kort, hvor de enkelte Sogne eller Herreder betragtes som Enheder, hvorved Grænserne mellem de forskellige Farver let kommer til at se noget unaturlige ud. Først behandles Befolkningstætheden og Procentmængden af Landbrugsbefolkningen og Landarbejdere; dernæst i en Mængde Kort Beboelsesforholdene, navnlig Antallet af Beboelsesrum pr. Individ; derefter Fordelingen af de forskellige Jordbrug efter Størrelse, Ejendomsforhold m. m., og en Oversigt over Antallet af de forskellige Kreaturer i Forhold til Indbyggerantal og Areal.

Det er naturligvis ikke muligt her at fremhæve Enkeltheder ved et saa udførligt Værk; det meste har jo ogsaa kun lokal Interesse. Det maa i høj Grad ønskes, at man ogsaa i andre Lande og da navnlig herhjemme vilde tage et saadant Arbejde op, da man ved et enkelt Blik paa et Kort kan se langt mere end ved Gennemgangen af lange Talrækker. De finske Atlas kan i de fleste Henseender tjene som fortrinlige Forbilleder for andre Kortværker af lignende Beskaffenhed.

O. B. Böggild.

Victor Madsen, V. Nordmann og N. Hartz: Eemzonerne, Studier over Cyprinaleret og andre Aflejringer i Danmark, Nord-Tyskland og Holland. Danm. geol. Unders. II. Række Nr. 17 (1—264 med fransk Résumé og Atlas med 12 Tvl. og 1 Kort).

Det danske Cyprinaler har fra gammel Tid i høj Grad lagt Beslag paa Geologernes Opmærksomhed og fortjener det sikkert ogsaa paa Grund af de mange Problemer, det frembyder. Karakteristisk